

2016

Blekingebläddran

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges Flora

Föreningen Blekinges Flora bildades för att främja den botaniska verksamheten i landskapet. Föreningen grundades 1994 som en fortsättning på det nyligen avslutade inventeringsprojektet. Vi har möten två gånger per år med föredrag och dessutom exkursioner på våren, sommaren och hösten. Vi ägnar oss åt både blomväxter och olika kryptogamgrupper (mossor, lavar, svampar, alger). Föreningen har dessutom floraväktarverksamhet. 1998 startade föreningen ett svampprojekt med syfte att inventera främst storsvampar, men även i viss mån mikrosvampar. Vi deltar även i de vilda blommornas dag, med lokala exkursioner i juni månad.

För att bli medlem kan du betala in årsavgiften på 100 kr (20 kr för familjemedlemmar) till postgiro: 4877 229-7, eller bankgiro: 5704-5205. Ange namn och adress, samt att du är ny medlem. Alternativt kan du höra av dig till någon i styrelsen.

Ordförande: Bengt Nilsson
Trestenav. 5A, 294 35 Sölvesborg
tfn 0456-12748
e-post: bengt39@gmail.com

Kassör: Kjell Pettersson
Arvid Nilssonsg. 8, 371 33 Karlskrona
tfn 0455-338141
e-post: kjell.pettersson@allt2.se

Sekreterare: Åke Widgren
Ronnebyg. 10, 371 32 Karlskrona
tfn (arb) 010-22 40 216
e-post: cotula@gmail.com

Floraväktaransvarig: Åke Widgren

Svampprojektet: Jonny Svensson
Karsahult Pl 81, 360 10 Ryd
tfn 0459-833 45
e-post: jonny.g.a.svensson@gmail.com

Programsekreterare: Johan Wolgast
Hunnemarav. 11, 374 34 Karlshamn
mobil 07058-154424
e-post: johanwolgast@yahoo.co.uk

Föreningens hemsida:
www.blekingesflora.se

Blekingebläddran

För författarinstruktioner, se bakpärmens insida.

Redaktör: Lars Fröberg, Botaniska Museet, Box 117, 221 00 Lund.
tfn 076-848 9945, e-post: lars.froberg@biol.lu.se

Redaktionskommitté: Ingrid Grahn-Nilsson, Joakim Hemberg, Åke Widgren.

Förord

Årets nummer av Blekingeblåddran har ett blandat innehåll. Åke Widgren redovisar status för stortimjan, som har sin huvudutbredning i Blekinge. Arten verkar hålla sig kvar på de flesta lokalerna, även om den förefaller ta stryk av igenväxning på några lokaler. Jonny Svensson rapporterar om intressanta svampfynd på Listers huvud, med flera nya arter för Blekinge. Svampprojektet närmar sig nu läget att redovisa resultaten av inventeringen som pågått sedan 1998. Bengt Ignell har bidragit med en trevlig artikel om ormtall *Pinus sylvestris* f. *virgata*, en ovanlig form av tall motsvarande ormgran, vilken blivit återinplanterad på en gammal lokal där ursprungsträdet dog. Som tur är var Bengt inblandad i att ta ympkvistar från trädet innan det dog och han har nu kunnat använda dessa för att åteplantera proviniensen på sitt ursprungliga ställe. Gunnel Carlsson från Gröna rum var på plats vid återplanteringen. Joakim Hemberg har funnit ett par nya lavararter för landskapet, på en kyrkogård och en tomt. Det går alltså att göra intressanta lavfynd även i människoskapade miljöer. Jenny Ström Åkesson hittade en ny lokal för ryl vid Totasjö i Eringsboda socken. Det är ett roligt fynd, eftersom arten är på stark tillbakagång. Utöver detta fynd har rylen två aktuella lokaler i landskapet. Bland intressanta nyfynd märks bågsäv *Scirpus radicans*, som blev funnen vid kvävefällan till Kallinges flygplats där fläderskära *Bidens frondosa* tidigare rapporterats. Sannolikt har bågsäven följt med den importerade vassen på samma sätt som fläderskäran (se artikel i Blekingeblåddran 2015: 12–14).

Väl mött - Lars Fröberg (redaktör)

Stortimjan i Blekinge

Åke Widgren

Stortimjan har som ängs- och hagmarksväxt ett begränsat utbredningsområde i östra och mellersta Blekinge, samt sydöstra Småland. Utöver detta förekommer den även som gräsfröinkomling. Eftersom de flesta av de naturliga förekomsterna ligger i Blekinge, är det en ansvarsart för oss. Arten bedöms finnas kvar på flertalet av sina lokaler, men har försvunnit på en del, på grund av igenväxning.

Stortimjan *Thymus pulegioides* är ett ris med krypande växtsätt och uppstigande blommande grenar. Arten är en gammal floramedlem i ogödslade slätter- och betesmarker. Den blev 1990 rödlistad som ”hänsynskrävande” (enligt dåtidens rödlistningssystem), men har sedan 2005 tillhört kategorin sårbar (VU).

Fig. 1. Stortimjan. Obs! den fyrkantiga stjälken med hårlister på kanterna. Till höger skimtar en vargspindel. Totasjö, Eringsboda 2015-06-26. Foto K. Pettersson.

Beskrivning

Stortimjan skiljs från vanlig backtimjan *Thymus serpyllum* ssp *serpyllum* främst på sin fyrkantiga stjälek med hårlister längs kanterna (fig. 1); backtimjan har allsidigt hårig stjälek. Karaktären bör kollas en bit ned på stjälken, eftersom de övre ledstyckena hos stortimjan oftast har hår runtom som hos backtimjan. Stortimjan är normalt sett även mer storvuxen, med längre uppstigande grenar (backtimjan har ett mer mattliknande växtsätt, med endast korta, uppstickande sidogrenar). Dessutom har backtimjan smalare, lansettlika blad med borsthåriga bladkanter runt om medan de större bladen hos stortimjan är bredare och mer rutformiga med endast enstaka borsthår vid bladbasen (de övre, mindre bladen hos stortimjan liknar dock dem hos backtimjan). Stortimjan brukar även ha en långsträckt blomställning med de nedre blomkransarna mer el. mindre

Fig. 2. Stortimjan bildar gärna täta, kuddartade bestånd intill stenar eller på tuvor med myrbon. Totasjö, Eringsboda 2015-07-08. Foto K. Pettersson.

åtskilda, medan backtimjan har en mer kompakt, huvudlik blomställning. Båda arterna är gynodioika vilket innebär att det finns plantor med honblommor och plantor med tvåkönade blommor, varav den senare blomtypen är störst.

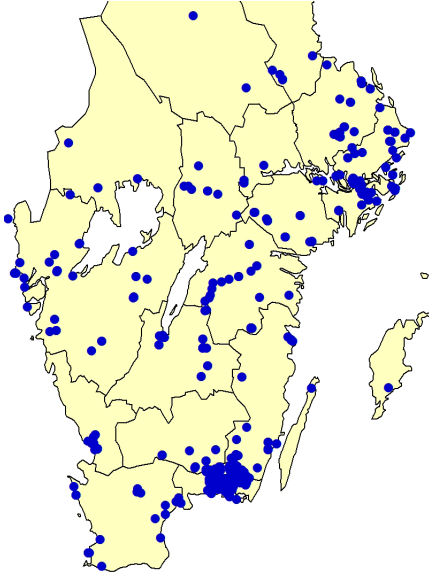
När de två arterna möts, så uppstår ibland hybrider. I Blekinge har sådana under senare tid hittills med säkerhet påträffats på ett par lokaler i Blekinge (Ronneby 2013 och Tving 2005). Hybriderna kombinerar föräldrarnas karaktärer på olika sätt, men oftast kan man se de fyra raderna med hår dominerande på vissa ledstycken medan andra

ledstycken har jämnt spridda hår runt hela stjälken.

Stortimjan är en av få arter i floraväkeriet som man i normala fall inte räknar i antal plantor. Artens växtsätt, med ibland stora och löst till fast sammanhållna bestånd/fläckar (fig. 2), gör att den mest praktiska metoden är att räkna yta (täckningsgrad), och som extra information även ange antalet bestånd/fläckar.

Utbredning och ekologi

Stortimjan förekommer i Sverige dels som naturlig ängs- och hagmarksväxt (i östra till mellersta Blekinge, södra till sydöstra Småland

Fig. 3. Utbredning av stortimjan i södra Sverige. Uttag ur Artportalen 2016-04-27.

och i Bohusläns skärgård), och dels som gräsfröinkomling i bl. a. parker, trädgårdar och på väggkanter i de flesta landskap upp till Västerbotten (Karlsson 1992). I de övriga nordiska länderna förekommer arten som spontan i stora delar av Danmark och i sydöstra Norge, samt som kulturspridd i södra halvan av Finland. Totalutbredningen omfattar större delen av Västeuropa och arten når i öster strax över gränsen till Ryssland (Karlsson 1992).

Utbredningen i Blekinge är nästan helt begränsad till ett sammanhängande område i mellersta till östra delen av landskapet (fig. 3),

och sammanfaller väl med utbredningsbilden i Blekinges Flora där arten noterades från 66 inventeringsrutor (Fröberg 2006). I floraväxeriet ingår idag 274 lokaler (Karlskrona 113, Ronneby 155, Karlshamn 6). Utbredningsgränsen mot väster är nästan knivskarp och går genom östra kanten av Karlshamns kommun. Arten saknas helt i den allra östligaste delen av landskapet. I västra Blekinge finns en utpostlokal på en väggkant vid Sölvesborg. Nästan alla växtplatser i Blekinge utgörs av ängs- och hagmarker. Endast på lokalen vid Sölvesborg och på Kungsholmen i Karlskrona bedöms arten ha ett ursprung som gräsfröinkomling.

Stortimjan växer främst på torr till frisk moränmark, mera sällan på sandig mark. Den är tydligt hävdberoende, och missgynnas starkt av ohävd och igenväxning, samt av gödsling. Arten växer ofta tillsammans med andra skyddsvärda arter som slättergubbe *Arnica montana*, solvända *Helianthemum nummularium*, sommarfibbla *Leontodon hispidus* och kattfot *Antennaria dioica*. Den trivs särskilt väl på ytor där grässvålen tunnats ut, exempelvis på tuvor med myrbon eller invid stenhällar (fig. 2).

Stortimjans status i Blekinge

Stortimjan är utan tvekan en blekingisk ansvarsart. Det är den

floraväktarart som har överlägset flest antal registrerade lokaler i Blekinge. Ingen annan del av landet har så många aktuella lokaler för arten. Av 275 noterade växtplatser i Floraväktariet (1980–2014) fanns den bevisligen kvar på 167 lokaler under åren 2010–2015, några av dem nyfunna. På 46 lokaler kunde den inte återfinnas, men det är sannolikt att arten ändå förekom på några av dessa. På lokaler med små och glesa förekomster av arten är det risk att man missar den, i synnerhet om man är ute sent på säsongen då den är överblommad. Resterande 62 lokaler besöktes inte under dessa år. Det totala antalet lokaler där arten noterats som ”ej återfunnen” sedan 2005 då den blev floraväktarart uppgår till 94, d.v.s. 34% av alla kända lokaler. Med all säkerhet finns den ändå kvar på några av dessa. På en handfull lokaler har arten återfunnits efter att tidigare noterats som ”ej återfunnen”. Troligen har den aldrig varit försvunnen från dessa lokaler.

Förekomsterna varierar i storlek från 2 dm² (flera lokaler) till 95 m² (Kvarnagården, Fridlevstad 2013). På rika lokaler är förekomsterna vanligtvis uppdelade på flera 10-tal

olika fläckar/kloner. Få lokaler hyser mindre än 1 m².

Varje år hittas nya förekomster, men det är uppenbart att stortimjan försvunnit från en del lokaler de senaste årtiondena. Den främsta orsaken till försvinnandet är igenväxning. De flesta sådana lokaler utgörs av hagmarker där arten noterades under 1980-talet, men som nu är mer eller mindre ohävdade och igenväxta. På ett mindre antal lokaler har arten inte gått att återfinna trots att miljön ser bra ut. En intressant iakttagelse som jag själv gjort på lokaler där vildsvin bökat upp stora delar av grässvålen, är att grisarna undvikit de ytor där det växer stortimjan.

Citerad litteratur

- Fröberg, L. 2006. Blekinges Flora. SBF-förlaget, Uppsala.
- Karlsson, T. 1992. *Thymus pulegioides* stortimjan. Artfaktablad (rev. Edqvist, M. 2006.). <http://www.artfakta.se/Artfaktablad/Thymus_Pulegioides_1562.pdf> Hämtat 2016-04-27.

Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32 Karlskrona. E-post: cotula@gmail.com

Hotspots för svampar på Listers huvud

Jonny Svensson

Blekinge har haft ett svampprojekt sedan 1998 och många intressanta fynd har gjorts inom projektet. Projektet planerar att snart publicera resultaten från inventeringen. Här rapporterar Jonny Svensson om intressanta svampfynd på Listers huvud, ett område som förefaller vara mycket värdefullt för svampar.

Listers huvud är ett restberg på Listerlandet, i Sölvesborgs kommun. Området reser sig upp till 84 m ö.h. och utgörs till största delen av Karlshamnsgranit, medan områdena omkring består av kritkalkavlagringar. Moränerna på Listers huvud är till stor del kalkpåverkade och källor med vatten har högt pH. Högsta kustlinjen ligger på 54 m ö.h., och därunder finns en serie med gamla strandvallar.

Fig. 1. Kejsarspindling. Foto J. Svensson.

Området är ett naturreservat. Listers huvuds ädellövskog består till största del av avenbok, bok och ek; trädens ålder är 70–170 år. Avenbokskogen är förmodligen Sveriges största.

Det undersökta området hyser flera intressanta svamparter; det är begränsat till 8 ha och ligger sydöst om toppen, från havsnivån till 60 m ö.h. I den centrala delen går en stig till Engelska källan. Endast egna fynd från 2007–2015 presenteras. Området delas upp i fem dellokaler och presenteras från nordväst till sydost.

Område 1

Denna dellokal är en lövskog bevuxen med ek-, bok och avenbok, och är relativt torr och stenig, med hållar (cirka 50–60 m ö.h. norr om stigen).

Här fann jag en solig oktoberdag 2014 en mycket stor och vacker spindling, nämligen kejsarspindling *Cortinarius elegantissimus* (EN; fig. 1). Detta är en sydlig lövskogsart, som i Sverige

Fig. 2. Lövblandskog på lokal 2. Foto J. Svensson.

bara förekommer på fem lokaler i trakten av Kristianstad i Skåne, förutom på denna lokal. Den bildar mykorrhiza med bok, i ängsbokskog på torr och kalkrik mark. Den växer företrädesvis på lätta, väl-dränerade jordar.

Endast ett par meter därifrån hittade jag en svårt snigelangripen svamp år 2008, en oktoberdag. Som tur var fanns en liten del av en lamell kvar och med mikroskop kunde jag snabbt bestämma den; det visade sig vara brunluddig roting *Xerula longipes* (VU; synonym *X. pudens*). Brunluddig roting har en hatt som i ungt stadium är klockformad, senare något välvd till utbredd, ofta med tydlig puckel, slät till radiärt rynkad, samt torr och sammetsluden. Färgen är gulbrun till varmt rödbrunaktig. I Sverige är svampen sällsynt. Den är främst funnen på Öland och Gotland samt i östra Mälardalen men det finns också enstaka fynd från Skåne, Västergötland, Östergötland och Närke.

I samma delområde finns även jättekamskivling, *Amanita ceciliae* (NT).

Område 2

Denna delokal är ett källkärr, med översilad mark 35–50 m ö.h. norr om stigen, där kalkhaltigt vatten tränger fram från bergsprickor. I trädsiktet finns alm och lönn, samt rikligt med murgröna (fig. 2). Lokalen hyser Blekinges enda kända bestånd av strävlost *Bromopsis benekenii*. Karaktärsart för svampfloran är ängsfingersvamp *Clavulinopsis corniculata* (fig. 3).

Fig. 3. Ängsfingersvamp. Foto J. Svensson.

Fig. 4. Olivjordtunga, samt rödbrun jordtunga infälld t.h. Foto J. Svensson.

Här finns rikligt med olika sporsäcksvampar, bl.a. olivjordtunga/rödbrun jordtunga, *Microglossum olivaceum* s.str. (NT; fig. 4). Olivjordtunga har fruktkroppar som är 2–7 cm höga, tunglika, ärggröna, brungröna, ljusbruna eller rödbruna. Den bruna eller rödbruna färgformen, som helt saknar gröna färgnyanser, behandlas ibland som en egen art. Dess ställning är dock ej fullt klarlagd (båda finns här).

År 2007 fann jag sotfingersvamp *Clavaria asperulispora/ atrofusca* (VU) på samma ställe. Det är en gråsvart–svart, enkel och ogrenad, 5–10 cm hög fingersvamp. Fruktkropparna är ofta klubblikt utvidgade överst och smalnar av nedåt. Foten är otydligt avgränsad från hymeniet. Unga exemplar har pruinös yta och är då gråsvarta, men senare blir de rent svarta.

På ett något udda substrat, gamla murgrönsblad har jag även funnit en liten brosking, murgrönsbrosking *Marasmius epiphylloides*.

Fig. 5. Stenticka. Observera den häriga hattkanten. Foto J. Svensson.

Område 3

Denna dellokal består av grov, gammal bokskog, och har rikligt med lågor (20–40 m ö.h., söder om stigen). Här finns lågor av bok, med många olika arter av tickor.

Stenticka *Polyporus tuberaster* (NT; fig. 5) är en ticka med hatt och vanligen centralställd fot. Hatten är 2–15 cm vid, trattformad, ljus gulbrun till gråbrun med mörkare, spetsiga, uppräta fjäll. Hattkanten är gärna något ullig eller hårig. Fruktkropparna bildas ofta från ett sklerotium i marken. Sklerotiet består av tätt hopfildade hyfer och jordpartiklar. Stenticka är i Sverige bara funnen i Skåne, Blekinge och Västergötland. Fruktkropparna bildas oftast på lågor, stubbar och nerfallna grenar, här på bok. Även när fruktkropparna finns på ved, har de en förbindelse genom veden till ett sklerotium i marken. På den här lokalen lyckades jag finna denna.

På dellokalen finns andra intressanta arter som rödfotad nagelskivling *Gym-*

Fig. 6. Föränderlig brosking. Foto J. Svensson.

nopus erythropus (NT), filtfootsbrosking *Marasmius torquescens* och föränderlig brosking *Marasmius wynnei* (fig. 6).

Område 4

Denna dellokal är en brant, blockig, sluttning, med bok (5–15 m ö.h., cirka 100 m från stranden, söder om stigen). I trädskiktet finns främst bok och någon ek.

Här hittade jag brunringad fjällskivling *Lepiota ignivolvata* (VU), som är en fjällskivling vars hatt är upp till 10 cm bred, utbredd, med puckel, brun och slät i mitten, utåt vitaktig med små, beigefärgade fjäll. Lamellerna är fria, ganska breda och vita. Foten är ganska hög och har brunkantade ringar eller ringrester på nedre delen. Fotbasen är något knölligt uppsvälld. Det är en sydlig art, som nu är funnen på fem olika ställen i östra Skåne samt på Öland. De svenska växtplatserna utgörs av tjock lövförna under bok på näringsrik och kalkhaltig mark.

Fig. 7. Grönfjällig fjällskivling. Foto J. Svensson.

På nästan naken jord under hassel fann jag nästa fjällskivling: grönfjällig fjällskivling *Lepiota grangei* (VU; fig. 7), som är en liten fjällskivling med 1–3 cm bred hatt. Den är grågrön till mörkgrön, snart fjälligt uppsprickande. Foten saknar ring men har nedåt bälten eller flockar av hattens gröna färg. Det är en mycket sällsynt art, som förutom i Blekinge är funnen på några få lokaler i Skåne, på Öland, i Dalsland och Uppland. Den kan till viss del vara förbisedd; jag har själv sett den på fyra lokaler i Blekinge.

På denna dellokal finns också fransig jordstjärna *Geastrum fimbriatum*.

Område 5

Detta är en strandnära dellokal med klibbal.

På ännu barkförsedda delar av gamla lågor och högstubbar av klibbal finner man stor sotdyna *Camarops polysperma* (NT; fig. 8). Det svarta stromata bryter fram under barken eller ur

Fig. 8. Stor sottedyna. Foto J. Svensson.

Fig. 9. Scharlakansvårskål. Foto J. Svensson.

veden. Svampen består av ett glänsande svartaktigt, 5–10 mm tjockt dynlikt stroma, som varierar från 4–15 x 3–5 cm i utbredning. Arten är sparsamt funnen från Skåne till Uppland.

Scharlakansvårskål *Sarcoscypha austriaca* (fig. 9) finner man i fuktiga lägen tidigt på våren, oftast på små begravnade lövgrenar.

På Listers huvud finns mycket mer att titta på t.ex. artrika betesmarker, både vad gäller svampar och kärlväxter,

och man kan också plocka björnbär där. Området har en intressant geologi och vacker utsikt, och är väl värt ett besök.

Tack till Lars Fröberg för synpunkter och hjälp på manus.

Litteratur

ArtDatabanken – artfaktablad.
Upptäck naturen i Blekinge. Länsstyrelsen.

Ormtallen i Äskemo

- hur en blekingetall förföljt mej hela mitt vuxna liv

Bengt Ignell

Bengt Ignell har haft chansen att kunna rädda en genotyp av ormtall vid Äskemo i Blekinge. Han lyckades få ympningsplanter till genotypen att ta sig, och har nu genomfört en återplantering på dess ursprungliga lokal. Det hela genomfördes 17 maj i år, med hjälp av trädgårdsjournalisten Gunnel Carlson med flera.

När jag 1966 påbörjade en tjänstgöring som assistent vid nuvarande Skogforsk, Ekebo, Svalöv var det efter introduktion en intensiv period av ympningsarbete som väntade. Min företrädare hade gjort en Blekingeresor för att samla in ympor från plusträd men även fått med sig några kvistar från en ormtall i Äskemo, väster om Mörrum. Dessa ympades på lämpliga grundstammar våren 1967. Ormtallen hade uppmärksammats när skogsvårdsstyrelsens skogvaktare E. Oscar Fransson i Asarum gjorde en stämpling i området redan under 1950-talet.

Efter skogsmästarskolan 1971 fick jag en tjänst vid skogsvårdsstyrelsen i Blekinge som bl.a. omfattade ansvaret för länets naturminnen. Äskemotallen var skyddad som naturminne sedan 1964. Vid besök på min gamla arbetsplats Ekebo i början på 70-talet sökte jag upp ymparna efter ormtallen i Äskemo – de var nu midjehöga men fortfarande flyttbara och jag fick gärna ta hand om de tre

som hade överlevt. Två planterade jag på Gammalstorp, Ronneby – de tynade bort och dog. Den tredje ympen satte

Fig. 1. Ormtallen vid Äskemo fotograferad 1978. Foto Länsstyrelsen i Blekinge.

Fig. 2. Ormtallen i Östergötland, från vilken ympkvistar togs till Blekinge. Foto U. Ignell.

jag på lerhaltig tomtmark i min svärmors trädgård i Forsaström, Åtvidaberg och den är fortfarande vital.

När jag för några år sedan i förbifarten på ett "Blekingefloramöte" fick höra Bengt Nilsson och Kjell Pettersson diskutera naturminnen i Blekinge och berätta om den döda, omkullblåsta Åskemo-tallen kunde jag informera om att jag hade en levande genetisk dubblett av den. Vi började smida planer om att utföra en återplantering av den på den gamla växtplatsen! Den 4 maj 2013 hämtade jag lämpliga toppkvistar från det nu cirka 7 m höga Åtvidabergsträdet (fig. 2).

Mats Eriksson vid Skogforsk, Ekebo,

Fig. 3. Ungplantor som ska planteras på Åskemolokalen. Foto B. Ignell.

Svalöv lovade att ställa upp med lämpliga grundstammar och utrymme. Deras pensionerade trotjänare Per-Erik Björklund bodde fortfarande kvar i ett av husen på Ekebo och han var inte svår att övertala att utföra ympningsarbetet när Bengt Nilsson och jag uppvaktade honom med en kylväska full av ymppris.

Hösten 2014 flyttades resultatet, 4 levande ympar, för vidare tillväxt och vård till Blekinge (fig. 3).

Den 17 maj 2016 planterades 3 st av dessa på gården i Åskemo, som fortfarande ägs av Karl Roland Olsson. Han är generation nr 11 som brukar gården och hans brorson Kalle är nu på väg att ta över ("Karl den 12:e"). Markägaren

Fig. 4. Ormtallen planteras vid Åskemo 17 maj 2016. Gunnel Carlson är i full fart med att gräva. Foto B. Ignell.

har hela tiden varit positiv och glad över vårt tilltag att väcka liv i hans märkliga tall.

För att lyckas med planteringen anlidade vi trädgårdsjournalisten Gunnel Carlson - hon är själv uppvuxen i traktens mylla. Ormtallen i Åskemo har på nytt fått liv på sin gamla växtplats.

Tack alla som hjälpte till!

FAKTARUTA

Ormtallar (*Pinus sylvestris* f. *virgata*) är mycket sällsynta och bara några få exemplar finns beskrivna och är från norra Sverige. Deras växtsätt beror på en genetisk förändring. De är konkurrenssvaga och växer långsamt på de sparsamt förekommande grenarna som inte har regelbundna sidoskott. Detta ger grenarna deras slingrande ormlika utseende.

Två nya lavar för Blekinge

Joakim Hemberg

Joakim Hemberg rapporterar om ett par nya lavar för Blekinge. Den ena kollekten fick ligga ett tag innan den kunde få en säker bestämning, så det visar att det kan i vissa fall vara bra att avvakta innan man rapporterar ett fynd.

Krimmerlav

Den 29 juni förra året gjorde jag ett besök på Hjortsberga kyrkogård väster om Johannishus (fig. 1). Eftersom jag bor i Johannishus så har jag ganska bra koll på kyrkogårdens lavflora, men hur många gånger man än har besökt ett område så blir det aldrig färdiginventerat. På en gammal alm har jag tidigare noterat stora mängder av liten blekspik *Sclerophora peronella* (VU). På almens sydsida ser jag nu ett svartaktigt stråk som sträcker sig från ca 2 m höjd och ner till basen. När jag tittar i luppen ser jag en mörkgrön till svart kornig bål och fåtaliga svarta, ca 0,5 mm stora apothecier med ljus kant (fig1). Jag misstänker direkt att det är någon krimmerlav och att det förmodligen lutar åt falsk allékrimmerlav *Rinodina pityrea* (fig. 2) För att vara helt säker skickar jag en liten kollekt till Ulf Arup, Lunds universitet, och han bekräftar ganska omgående att mina misstankar är korrekta. Falsk allékrimmerlav beskrevs som art först 1995 då den urskiljdes från allékrimmerlav *R. colobina*. Arterna kan bara skiljas åt på mikroskopiska karaktärer (sporerens utseende).

Falsk allékrimmerlav växer i Sverige enbart på ädellövträd (alm, ask, bok och lönn) i kulturmiljöer. Den gynnas av att barken är mer eller mindre impregnerad av näringsrikt damm från åkrar, grusvägar och grusgångar. Arten har i Sverige färre än tio aktuella lokaler från Skåne till Uppland och drabbas naturligtvis väldigt hårt av almsjukan och askskottsjukan. I rödlistan från 2015 har den därför klassats som starkt hotad (EN). Att vara beroende av träd i kulturmiljö är också farligt eftersom många allé- och kyrkogårdsträd avverkas då de på mer eller mindre lösa grunder ofta anses vara farliga eller fula. På Hjortsberga kyrkogård tog man för några år sedan ner några gamla ekar med flera rödlistade kryptogamer. Almen med krimmerlaven ser ännu så länge frisk ut. Det finns visserligen någon enstaka klen död gren, men det är omöjligt att veta om detta har orsakats av almsjuka eller något annat. På ett äldre träd är det ganska naturligt att enstaka grenar dör av alla möjliga orsaker. Almsjukan har dock härjat ordentligt på Johannishusåsen och vid Johannishus slott, så det återstår att se hur länge almarna vid Hjortsberga kyrka ska överleva.

Fig. 1. Lokalen för krimmerlav; arten sitter på almen t.v. Foto J. Hemberg.

Fig. 2. Närbild av falsk allékrimmerlaven. Foto J. Hemberg.

En ny sipperlav

Så till nästa fynd. Förra året köpte min syster ett litet hus på Västagårdsvägen i Listerby. På tomtens baksida noterade jag en liten berghäll full med hakmossa *Rhytidiadelphus squarrosus* och strutskinnlav *Scytinium palmatum* (fig. 3). Strutskinnlaven är rödlistad som hänsynskrävande (NT) och är alltid rolig att hitta. Förekomst av strutskinnlav indikerar lite speciella, ofta artrika, berghällar som periodvis översilas av näringsrikt vatten. I en liten lucka bland all hakmossa och strutskinnlav noterar jag en gråbrunaktig skorpa som med obeväpnade ögon mest påminner om torra gytrade jordklumpar. När jag tittar i luppen kan jag dock konstatera att det rör sig om en lav med små tätt sittande lobber. På lobberna sitter väldigt små svarta perithecier. Från boken ”Rödlistade lavar i Sverige” minns jag bilden på grå jordlav *Catapyrenium psoromoides*, vilken stämmer ganska bra med det jag har hittat på berghällen. Detta skulle vara ett roligt fynd och en ny art för Blekinge. Jag är dock inte

säker och skickar även i detta fall ett kollekt till Ulf Arup. Ulf vågar sig inte på en säker bestämning och råder mig att skicka laven till Martin Westberg vid Naturhistoriska riksmuseet. När Martin har tittat på kollekten tror han att det kan röra sig om en sipperlav *Dermatocarpon*, men inte heller han kan göra en säker bestämning. Tiden går och kollekten förblir i säkert förvar hos Martin. Medan jag väntar på en bestämning söker jag efter bilder av *Dermatocarpon*-arter på internet. *Dermatocarpon leptophyllodes* är den enda arten som stämmer bra med mitt fynd på berghällen. Det verkar dock lite osannolikt då *D. leptophyllodes* har få kända fynd i Europa. I Sverige är den bara påträffad på en lokal i Dalsland där den samlades av A.H. Magnusson 1941. I övrigt finns fynd från Norge, Island, Brittiska öarna och västra Nordamerika. Arten verkar med andra ord vara knuten till oceaniska eller suboceaniska delar av världen.

I mars får jag så äntligen ett mail från Martin Westberg där han berättar

Fig. 3. Lokalen för *Dermatocarpon leptophyllodes*. Foto J. Hemberg.

att han har visat min kollekt för Starri Heidmarsson från Island. Starri är en av världens främsta experter på *Dermatocarpon* och kan bekräfta att arten som jag samlat är *D. leptophyllodes*. Härmed rapporteras alltså andra fyndet för Sverige och första för Blekinge. Arten är sannolikt något förbisedd och går säkert att hitta på flera berghällar med rätt förhållanden. Det låga antalet fynd antyder dock att den verkligen är ganska sällsynt och en möjlig kandidat för rödlistan. Eftersök på berghällar med strutskinnlav kan kanske ge fler fynd och ett bättre underlag för bedömning av artens status.

Lokaler

Falsk allékrimmerlav *Rinodina pityrea* (EN): Blekinge, Hjortsberga sn., Hjortsberga kyrkogård (RN: 6233100

1475360) 29 juni 2015, på gammal alm. Cirka 20 kvadratdecimeter. Det. Joakim Andersson Hemberg, conf. Ulf Arup.

Dermatocarpon leptophyllodes: Blekinge, Listerby sn., Västragårdsvägen 11 (RN: 6229410 1474457) 26 juni 2015, på periodvis översilad berghäll i trädgård. Cirka 3 kvadratdecimeter. Det. Martin Westberg, conf. Starri Heidmarsson.

Citerad litteratur

Arvidsson och Thor, 1999. Rödlistade lavar i Sverige, ArtDatabanken Santessons checklista 2016. <www.evolutionsmuseet.uu.se/databaser/santesson.html>; Santessons checklista över lavar och lavparasiter i Sverige, Norge och Finland (uttag 2016-05-23).

Nytt fynd av ryl i Blekinge

Jag vet inte hur många gånger jag åkt förbi och tänkt att ”här ser det intressant ut”. När jag äntligen tog mig tid för ett besök och lite inventering, hittade jag ett för Blekinge ytterst unikt och skyddsvärt område. Området utgörs idag av en nyckelbiotop på drygt 10 hektar som består av en luckig och oli-kåldrig barrblandskog som domineras av riktigt gamla träd. Inom området finns talticka *Phellinus pini*, som tillstyrker beståndets höga ålder. De öppna hållarna och omgivande skog med stort inslag av tall och markvegetation av bärris bör göra den attraktiv som tjäderlokal. I de mer blockrika partierna är skogen mer sluten. Blocken är täckta av mossa och här finns bland annat signalarter som västlig hakmossa *Rhytidiadelphus loreus*, vågig sidenmossa *Plagiothecium undulatum* och rikligt med knärot *Goodyera repens*, som på sina ställen växer upp på de

mossklädda blocken. Vid ytterligare ett besök tidigt i våras hittade jag äntligen ryl *Chimaphila umbellata*, en art som jag letat efter sedan jag började inventera nyckelbiotoper. Något i ögonvrån fångade min uppmärksamhet; där i en lucka (fig 1–2) växte den bland blåbärris och mossa! Att man kan bli så glad för något så litet. Rylen finns för övrigt bara kvar på två av 10 aktuella lokaler. Har ni vägarna förbi Totasjö tycker jag absolut att ni ska ta er tid för ett besök i detta fantastiskt fina och unika bestånd.

Ryl *Chimaphila umbellata* (EN). Blekinge, Eringsboda sn, Totasjö, ca 500 m öster om Kvarnforsen (RN: 6259340 1479162) barrblandskog; ca 30 plantor.

Jenny Ström Åkesson

Fig. 1. Lokalen för ryl vid Totasjö. Foto J. Ström Åkesson.

Fig. 2. Närbild på rylen. Foto J. Ström Åkesson.

Fyndrapporter

Intressanta fynd från Blekinge av kärlväxter, mossor och lavar från framförallt 2015 rapporteras. Flertalet fynd finns inlagda i Artportalen.

Kärlväxter

Ajuga genevensis kritsuga. Augerum sn, Kummeln (RN: 6230687-1491586) hagmark, under buskage i glänta 2015-07-12 C. Wigermo, B. Nilsson & Å. Svensson. (belägg till LD)

Allium zebdanense majlök (fig. 1). Ysane sn, NO om Ysane kyrka (RN: 6218735-1428412) lövskog (troligen utsådd av Trafikverket) 2015-03-26 B. Nilsson; conf. T. Tyler. Ny för Blekinge.

Begonia boliviensis. Ronneby sn, Hultatippen (RN: 6232157-1468004) jordhögar 2015-08-23 B. Nilsson & Å. Svensson; det. T. Tyler. Ny för Norden.

Bistorta amplexicaulis blodormrot. Ronneby sn, Hultatippen (RN: 6232173-1468000) jordhögar 2015-10-25 B. Nilsson (belägg till LD; det. T. Tyler). Ny för Blekinge.

Cerastium glutinosum klibbarv. Karlskrona sn, Stumholmen på Bastion Kungshall (RN: 1487351-6225646) torrängsyta på befästningsvall, 2015-05-17; Torhamn, Truseryd, Norre Nabb (RN: 1504690-6219864) klippställ nära stranden, 100-tals plantor 2015-05-23; båda Å. Widgren (belägg till LD; conf. L. Fröberg)

Chenopodium ficifolium fikonmålla. Ronneby sn, Hultatippen (RN: 6232163-1467981) 2015 L. Stenberg & B. Nilsson.

Exochorda macrantha. Karlshamn sn, Stjärnö (RN: 6225709-1440573) skogsbryn 2015-05-30 B. Nilsson & G. Ohlsson; det. T. Tyler. Ny för Blekinge.

Filago vulgaris klotullört. Sölvesborg sn, Ljungaviken, 200 m O om brofästet (RN: 6214124-1425116) utfyllnad 2015-07-14 B. Nilsson. Ny för Blekinge.

Hieracium crebriserratum (sect. *Hieracium*). Ronneby sn, 1,2 km N om Möljeryd (RN: 6237044-1474971) 2015 B. Nilsson; det. T. Tyler. Flera fynd (tidigare uppgiven från Johannishus 1892 och Augerums gård 1950).

Hieracium lepidiceps (sect. *Vulgata*) bärnstensfibbla. Kyrkhult sn, Skälmershult (RN: 6251049-1416899) 2015 B. Nilsson; det. T. Tyler.

Hieracium pachytrachelum (sect. *Tridentata*). Ringamåla sn, 1,4 km SV om Slänsmåla (RN: 6246359-1433151) vägslänt; Jämshög sn, Smedatorpet (RN: 6245699-1413591) skogsbryn, Nyteboda (RN: 6244238-1412917) vägslänt, alla 2015-07-10 B. Nilsson; det. T. Nilsson.

Juncus ensifolius svärdtåg (fig. 2). Ronneby sn, 800 m NNO om Bredåkra kyrka (RN: 6237042-1465842) damm (kvävefälla) 2015-06-24 B. Nilsson & G. Ohlsson.

Lactuca sativa sallat. Sölvesborg sn, Sölvedeponin (RN: 6215945-1427032) ruderatmark, 2015-08-18 B. Nilsson; conf. T. Tyler.

Lactuca serriola var. *integrifolia* helbladig taggsallat. Sölvesborg sn, Sölvedeponin (RN: 6215869-1427055) kompost, 2015-08-18 B. Nilsson; conf. T. Tyler.

Fig. 1. Majlök vid Ysane. Foto B. Nilsson.

Lolium perenne x *Schedonorus pratensis* engelskt rajgräs x ängssvingel. Rödeby sn, Bubbetorpsdeponin (RN: 6234931-1487588) 2015 B. Nilsson; det. T. Tyler.

Nassella tenuissima svansfjädergräs. Sölvesborg sn, Ljungaviken, 200 m O om brofästet (RN: 6214124-1425116) utfyllnad 2015-07-14 B. Nilsson & Å. Widgren. Senast sedd i Blekinge 2003.

Nepeta racemosa bergnepeta. Karlskrona sn, Stumholmen på Bastion Kungshall (RN: 1487351-6225646) förvildad 2015-05-17 Å. Widgren (belägg till LD, conf. L. Fröberg).

Oenothera gaura småblommigt sommarljus. Sölvesborg sn, Svartaled, 170 m V om rondellen (RN: 6214279-1422754) jordhög, 2015-09-14 B. Nilsson (belägg till LD; conf. T. Tyler).

Poa bulbosa knölgröe. Karlskrona sn, Saltö pestkyrkogård (RN: 1485083-6226811) på stenmur, spridda strån 2015-05-17 Å. Widgren.

Fig. 2. Svärtdåg från kvävefällan vid Kallinge. Foto B. Nilsson.

Rosa majalis 'Foecundissima' bukettros. Karlshamn sn, Stjärnö (RN: 6225638-1440558) 2015 B. Nilsson; conf. T. Tyler.

Salix x pendulina fontänpil. Tving, sn, Tvings idrottsplats (RN: 6242513-1487496) 2015 B. Nilsson; det. T. Tyler.

Saxifraga tridactylites grusbräcka. Karlskrona sn, Stumholmen på Bastion Kungshall (RN: 6225646-1487351) torrängsyta på befästningsvall, ca 100 plantor 2015-05-17. Känd på lokalen sedan Aspegren uppgav den i början av 1800-talet.

Scirpus radicans bågsäv (fig. 3; se även omslagsbild). Ronneby sn, V om Kallinge flygplats (RN: 6237075-1465900) damm (kvävefälla), 2015-06-08 B. Westman. Ny för Blekinge (på lokalen för *Bidens frondosa* fläderskära, se Blekingebläddran 2015: 12–14).

Taraxacum disseminatum (sect. *Erythrosperma*) parkmaskros. Jämshög sn, Jämshögs kyrkogård (RN: 6235335-1421181)

Fig. 3. Bågsäv från dammen vid Kallinge. Observera utlöparen som slagit rot. Foto B. Nilsson.

gräsmatta, 2015-05-14 B. Nilsson & G. Ohlsson (belägg till LD; det. H. Øllgaard). Ny för Blekinge.

Taraxacum intercedens (sect. *Palustris*) sumpmaskros. Listerby sn, Styrsvik, två lokaler Å. Widgren (RN: 6222692-1471710; 6222483-1471558) havsstrandäng, 2015-05-15. Nya västliga utpostlokaler i Blekinge - och världen!

Taraxacum marginatum f. *heterophyllum* (sect. *Erythrosperma*) hedmaskros. Karlskrona sn, Bryggarbergets östra sida (RN: 6227199-1487608) grusig vägkant och översilad grässlant, 2015-05-02 Å. Widgren (belägg till LD; det H. Rydberg). Få fynd i Blekinge, men samlad från ± samma lokal av H. Wittzell 2005.

Taraxacum sect. *Taraxacum*. Följande ogräsmaskrosor är funna som nya för landskapet; närmare uppgifter om dem finns på Artportalen (www.artportalen.se):

T. acrolobum, *T. amaurolepis*, *T. cynolepis*, *T. procerisquamum*, *T. severum*, *T. uncosum*.

Mossor

Drepanocladus sordidus fiskekrok-mossa. Tving sn, Skärsjön (RN: 6243857-1478942) oligotrof klarvattensjö 2015-09-03 Å. Widgren (belägg till S; det. L. Hedenäs). Andra fyndet i Blekinge.

Leucobryum juniperoideum dansk blåmossa. Mjällby sn, Västra Torsö (RN: 6209680-1427795) näringsrik bokskog på något fuktig mark, flera fläckar 2015-08-22 Å. Widgren (belägg till S; det J. Rydlöv). Enda aktuella fyndet i Blekinge.

Lavar

Bacidia incompta savlundlav. Augerums sn, Mölletorp, Mölleberga (RN: 6233292-1492198) i savflöde på gammal bok, 2016-04-28 J. Hemberg (ca 50 kvadratcentimeter).

Menegazzia terebrata hålllav. Eringsboda sn, Rantemåla, intill Lillån, 100 m S om Rålången (RN: 6258909-1463352) på senvuxen gammal klibbal i strandskog, 2016-04-05 J. Hemberg (en bål om ca 10 kvadratcentimeter).

Författarinstruktioner

Detta är föreningens medlemshäfte och skickas ut 1 gång per år, under våren. Vi presenterar intressanta fynd och ger rapporter från floraväkteriet. Dessutom ges referat från föreningens aktiviteter, kommande programpunkter och andra botaniska aktiviteter med anknytning till föreningen. Vi publicerar även specialinventeringar, samt diverse systematiska utredningar som har anknytning till landskapet.

Bidrag kan skickas till föreningens redaktör, Lars Fröberg (lars.froberg@biol.lu.se). När ni skickar in era bidrag måste bilder och tabeller bifogas separat från textdokumentet.

Innehåll

3	Förord
4	Stortimjan i Blekinge
8	Svampar vid Listers huvud
13	Ormtallen vid Äskemo
16	Ett par nya lavar för Blekinge
19	Nytt fynd av ryl i Blekinge
20	Fyndrapporter